

Woord vooraf

Voor 2015 heeft de redactie als onderwerp van de Rode draad 'Rechtsvorming door de Hoge Raad' gekozen. Rechtsvorming door de rechter blijft een

belangrijk onderwerp, dat nooit aan actualiteit inboet. Bijna tien jaar geleden, bij de start van de vorige Rode draad met dit thema, merkte Daan Asser daarover op:

'De verregaande staat van afgeklovenheid van het bot illustreert alleen maar hoe belangrijk en boeiend het fenomeen voor juristen is.'¹

Belangrijk en boeiend, zeker, maar volgens Maurits Barendrecht wel een bron van stilstaand water:

'Voor iemand die graag de daad bij het woord ziet voegen, is schrijven over verbetering van de civiele cassatierechtspraak een probate manier om energie te verspillen. Alleen al in de laatste 30 jaar waren er preadviezen van de NJV in 1978, vele opstellen rond het 150-jarig jubileum, proefschriften van Bruinsma en Köhne, en tientallen noten en kortere commentaren. (...) Maar met alle gesignaleerde problemen en gedane suggesties is in die lange periode niets wezenlijks gebeurd.'²

In de afgelopen jaren is daarin echter verandering gekomen. Na het rapport 'Versterking van de cassatierechtspraak' van de commissie-Hammerstein in 2008 raken de ontwikkelingen plots in een stroomversnelling. Zo trad op 1 juli 2012 de Wet versterking cassatierecht-spraak in werking. Eén van de belangrijkste wijzigingen is de introductie van een systeem van selectie aan de poort (art. 80a RO). De Hoge Raad kan een cassatieberoep niet-ontvankelijk verklaren indien (1) de partij die het cassatieberoep instelt klaarblijkelijk onvoldoende belang heeft bij het cassatieberoep, of indien (2) de klachten klaarblijkelijk niet tot cassatie kunnen leiden. Artikel 80a RO geldt voor cassatiezaken op alle rechtsgebieden (civiel recht, strafrecht en fiscaal recht),

maar is met name voor de strafkamer van de Hoge Raad van groot belang.³ Daarnaast bestaat er in civiele zaken de mogelijkheid voor de feitenrechter om prejudiciële vragen te stellen aan de Hoge Raad (art. 392 Rv). Deze twee maatregelen moeten enerzijds voorkomen dat kansloze zaken werklast veroorzaken voor de Hoge Raad, terwijl anderzijds rechtsvragen in zaken die 'te lang in de feitenrecht-spraak bleven hangen' nu sneller door de Hoge Raad kunnen worden beantwoord.⁴

Verder is de civiele cassatiebalie opengesteld voor advocaten uit het hele land. Tegelijkertijd is de toegang tot de cassatiebalie verscherpt. Advocaten moeten aan bepaalde kwaliteitseisen voldoen, die getoetst worden door het afleggen van een examen en een proeve van bekwaamheid. Ook wat betreft de strafrechtadvocatuur zijn de kwaliteitseisen aangescherpt. Dit is van belang, zo merkt Buruma op, omdat de 'goede rechtsvorming' door de Hoge Raad mede afhankelijk is van het werk van de cassatieadvocaat.⁵ Bovenstaande maatregelen beogen de Hoge Raad in staat te stellen zich meer te concentreren op zijn kerntaken, namelijk de bevordering van rechtseenheid en rechtsontwikkeling. Daarbij komt dat, naarmate de wetboeken ouder worden, het steeds meer op de Hoge Raad aankomt om het recht bij de tijd te houden.

De geschetste veranderingen beperken zich overigens niet tot het verwezenlijken van de ontwikkeling van puur Nederlands recht. De Hoge Raad wordt steeds vaker en meer dan in het verleden gevraagd zaken te beoordelen waarbij verschillende internationale verdragen en Europeesrechtelijke regimes van toepassing zijn. Hij is dan niet meer dé hoogste rechter, maar 'een spin in het web van vele rechtsordes', verwickeld in een dialoog met hoogste nationale rechters en supranationale rechters.⁶ Aldus vinden internationale rechtsnormen met behulp van de Hoge Raad hun weg naar de nationale rechtspraktijk.

- 1 W.D.H. Asser, 'Over rechtsvorming door de Hoge Raad. Inleidende opmerkingen bij de Rode draad 'Raad & Daad'', AA 2005, p. 226 (AA20050223), tevens gepubliceerd in: W.M.T. Keukens & M.C.A. van den Nieuwenhuijzen (red.), *Raad & Daad. Over de rechtsvormende taak van de Hoge Raad*, Nijmegen: Ars Aequi Libri 2008, p. 14-15.
- 2 J.M. Barendrecht, 'Wat als de civiele kamer van de Hoge Raad er niet meer zou zijn?', AA 2005, p. 335 (AA20050335), tevens gepubliceerd in: Keukens & Van den Nieuwenhuijzen 2008, p. 39.
- 3 Vgl. E.J. Numann, 'Schriftelijke toelichting', in: P.J.M. von Schmidt auf Altenstadt (red.), *Middelen voor Meijer (liber amicorum mr. R.S. Meijer)*, Deventer: Kluwer 2013, p. 235-248.
- 4 M.A. Loth, 'De Hoge Raad is geen rotaryclub', *NJB* 2014/2160.
- 5 Y. Buruma, 'Strafrechtelijke rechtsvorming', *Strafblad* 2013, afl. 2, p. 13.
- 6 Zie M.A. Loth, *De Hoge Raad in dialoog; over rechtsvorming in een gelaagde rechtsorde* (oratie Tilburg), Tilburg 2014, p. 11.

Kortom, sinds het verschijnen van de Rode draad 2005 is het nodige veranderd. En wellicht dat deze veranderingen een groter effect hebben gehad op de huidige rechtsvormende taak van de Hoge Raad dan de toenmalige redactie had verwacht. De cassatierechtspraak is versterkt binnen het nationale recht, maar wordt op de proef gesteld vanuit het internationale recht. En ook inhoudelijk heeft de Hoge Raad zich uiteraard laten gelden. Voor de redactie is het aanleiding de rechtsvormende taak van de Hoge Raad, tien jaar na *Raad & Daad*, opnieuw centraal te stellen.

Geerten Boogaard en Jerfi Uzman schetsen de eerste contouren op het doek. Zij zoeken aansluiting bij het beeld van de rechtspraak als 'oude bron der natuur' en contrasteren Montesquieus 'bouche de la loi' met Judge Dredds 'I am the law'. Wij wensen u veel leesplezier.

Namens de redactie

Ruben de Graaff

Titiaan Keijzer

Mojan Samadi

Emil Verheul

Sandra Vermeulen